

Sygn. akt IV CZ 54/14

POSTANOWIENIE

Dnia 2 października 2014 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Strzelczyk (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Irena Gromska-Szuster

SSN Anna Kozłowska

w sprawie z powództwa J. G. i L. G.

przeciwko Gminie Z.

o zapłatę kwoty 75.000 złotych,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 2 października 2014 r.,

zażalenia strony pozwanej

na wyrok Sądu Okręgowego w S.

z dnia 3 kwietnia 2014 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok i pozostawia rozstrzygnięcie
o kosztach postępowania zażaleniowego w orzeczeniu
kończącym postępowanie w sprawie.**

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w S. wyrokiem z dnia 27 grudnia 2013 r., oddalił powództwo J. G. i L. G. skierowane przeciwko pozwanej Gminie Z. o zasądzenie na ich rzecz kwoty 75 000,00 zł, a nadto zasądził solidarnie od powodów na rzecz pozwanej kwotę 3 600,00 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

Wyrokiem z dnia 3 kwietnia 2014 r. Sąd Okręgowy w S., uchylił zaskarżony wyrok Sądu I instancji i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji. Zdaniem Sądu Okręgowego, który jako podstawę swojego rozstrzygnięcia wskazał art. 386 § 4 k.p.c., Sąd pierwszej instancji nie rozpoznał istoty sprawy i zachodzi potrzeba przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości. W pisemnych motywach tego orzeczenia Sąd odwoławczy podniósł, że ze stanowiska powodów wyrażanego w pozwie, na rozprawach oraz pismach procesowych należy wywnioskować, że dochodzą oni roszczeń odszkodowawczych z tytułu szkód wyrządzonych przez pozwaną. Powodowie bowiem od początku procesu wskazywali, że ugodę w sprawie ... 174/10 zawarli z myślą, że po jej wykonaniu przez pozwaną nie będą już ponosili dalszych szkód związanych z zalewaniem ich gruntów. W przedmiotowym procesie powodowie wystąpili nie tylko z nowymi roszczeniami powstałymi po zakończeniu poprzedniej sprawy, ale również z roszczeniami uzupełniającymi obejmującymi okres sprzed zawarcia ugody. Z tych względów, zdaniem Sądu II instancji, punktem wyjścia do rozpoznania istoty sprawy powinno być ustalenie, czy wykonane przez pozwaną mocą ugody czynności zostały wykonane w sposób należyty i czy stanowiły wystarczający środek do zabezpieczenia nieruchomości powodów przed przenikaniem wód z nieruchomości sąsiedniej. W celu sprawdzenia twierdzeń pozwanej, niewystarczające było zatem poprzestanie na przeprowadzeniu oględzin miejsca sporu bez udziału biegłego i ustalenia, że w tym dniu na działce powodów nie stwierdzono zastoju wody. W takiej sytuacji uzasadnione będzie ponowne wykonanie oględzin z udziałem biegłego na okoliczność, czy działka powodów jest zalewana i co jest tego przyczyną. Ponadto powodowie powinni zostać pouczeni o konieczności udowodnienia wysokości ewentualnej szkody, a także należy rozważyć, czy wypłacone powodom kwoty zaspokoili szkody powstałe przed

zawarciem ugody. Ponadto należy również przeanalizować pismo powodów, w którym sprecyzowali oni kwotowo swe roszczenia.

Pozwana Gmina wniosła zażalenie na wyrok Sądu Okręgowego w S. wnosząc o jego uchylenie. Wskazała w zażaleniu, że brak było podstaw do uchylenia wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 394¹ § 1¹ k.p.c., zażalenie do Sądu Najwyższego przysługuje także w razie uchylenia przez sąd drugiej instancji wyroku sądu pierwszej instancji i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania. Przepis ten został wprowadzony ustawą z dnia 16 września 2011 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 233, poz. 1381) i ma zastosowanie do zaskarżania orzeczeń wydanych po dniu 3 maja 2012 r. (art. 9 ust. 6 powołanej ustawy).

W rozważaniach dotyczących nowego środka zaskarżenia przewidzianego w art. 394¹ § 1¹ k.p.c. w judykaturze Sądu Najwyższego podkreśla się, że kontrola dokonywana w ramach postępowania odwoławczego powinna mieć charakter formalny, skupiający się na przesłankach uchylenia orzeczenia sądu pierwszej instancji, bez wkraczania w kompetencje sądu *in merito*. Oznacza to, że w postępowaniu toczącym się na skutek zażalenia na orzeczenie o uchyleniu wyroku sądu pierwszej instancji i przekazaniu sprawy do ponownego rozpoznania na podstawie art. 386 § 2 k.p.c. Sąd Najwyższy poddaje kontroli prawidłowość stwierdzenia przez sąd drugiej instancji nieważności postępowania. Jeżeli natomiast u podstaw orzeczenia kasatoryjnego legły przesłanki określone w art. 386 § 4 k.p.c., Sąd Najwyższy bada, czy rzeczywiście sąd pierwszej instancji nie rozpoznał istoty sprawy albo czy rzeczywiście wydanie wyroku wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości. Dokonywana ocena ma jednak charakter czysto procesowy, co oznacza, że nie może wkraczać w merytoryczne kompetencje sądu drugiej instancji rozpoznającego apelację. Zażalenie przewidziane w art. 394¹ § 1¹ k.p.c. nie jest bowiem środkiem prawnym służącym kontroli materialno-prawnej podstawy orzeczenia; kontrola taka może być przeprowadzona wyłącznie w postępowaniu kasacyjnym (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 25 października 2012 r., I CZ 136/12, niepubl., z dnia

25 października 2012 r., I CZ 139/12, niepubl., z dnia 25 października 2012 r., I CZ 143/12, niepubl., z dnia 7 listopada 2012 r., IV CZ 147/12, OSNC 2013, nr 3, poz. 41, z dnia 9 listopada 2012 r., IV CZ 156/12, nie publ., z dnia 28 listopada 2012 r., III CZ 77/12, OSNC 2013, nr 4, poz. 54, i z dnia 5 grudnia 2012 r., I CZ 168/12, niepubl.).

Powyższe oznacza, że w postępowaniu zażaleniowym prowadzonym na podstawie art. 394¹ § 1¹ k.p.c. Sąd Najwyższy kontroluje jedynie, czy sąd drugiej instancji prawidłowo zakwalifikował określoną sytuację procesową jako odpowiadającą przyjętej podstawie orzeczenia kasatoryjnego i w zależności od wyniku tej kontroli albo oddała zażalenie, albo uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę sądowi drugiej instancji do ponownego rozpoznania.

W judykaturze zgodnie przyjmuje się, że do nierozpoznania istoty sprawy dochodzi wówczas, gdy rozstrzygnięcie sądu pierwszej instancji nie odnosi się do tego, co było przedmiotem sprawy, gdy sąd zaniechał zbadania materialnej podstawy żądania albo merytorycznych zarzutów strony, bezpodstawnie przyjmując, że istnieje przesłanka materialnoprawna lub procesowa unicestwiająca roszczenie (zob. m. in. orzeczenia Sądu Najwyższego z dnia 9 stycznia 2001 r., I PKN 642/00, OSNAPIUS 2002, nr 17, poz. 409; z dnia 5 lutego 2002 r., I PKN 845/00 (OSNP 2004, nr 3, poz. 46), z dnia 12 lutego 2002 r., I CKN 486/00, OSP 2003, nr 3, poz. 36; z dnia 25 listopada 2003 r., II CK 293/02 niepubl.; z dnia 24 marca 2004 r., I CK 505/03, Monitor Spółdzielczy 2006, nr 6, s. 45; z dnia 16 czerwca 2011 r., I UK 15/11, OSNP 2012, nr 15-16, poz. 199). W wyroku z dnia 26 stycznia 2011 r. (sygn. akt IV CSK 299/10, niepubl.) Sąd Najwyższy wskazał, że pojęcie „istoty sprawy”, o którym mowa w art. 386 § 4 k.p.c., dotyczy jej aspektu materialnoprawnego i zachodzi w sytuacji, gdy sąd nie zbadał podstawy materialnoprawnej dochodzonych roszczeń, jak też skierowanych przeciwko nim zarzutów merytorycznych, tj. nie odniósł się do tego co jest przedmiotem sprawy uznając, że nie jest to konieczne z uwagi na istnienie przesłanek materialnoprawnych, czy procesowych unicestwiających dochodzone roszczenie. Nierozpoznanie istoty sprawy nie jest równoznaczne z niedokładnościami postępowania, polegającymi na tym, że sąd pierwszej instancji nie wziął pod rozwagę wszystkich dowodów, które mogły służyć do należytego rozpoznania sprawy lub nie rozważył wszystkich

okoliczności (tak Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 3 czerwca 2011 r., III CSK 330/10, niepubl.). Podobnie ocenia się brak rozważań dotyczących wszystkich mogących wchodzić w grę podstaw odpowiedzialności pozwanego, od którego powód domaga się odszkodowania i nie ustalił wysokości szkody, nie stanowi nierozpoznania istoty sprawy (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 listopada 2007 r., I PK 140/07, OSNP 2009, nr 1-2, poz. 2).

Podniesione okoliczności usprawiedliwiają wniosek, że Sąd drugiej instancji błędnie zastosował art. 386 § 4 k.p.c. Wbrew stanowisku tego sądu, Sąd pierwszej instancji rozważył żądanie zgłoszone przez powodów i zakwalifikował stosownie do swojej oceny na tle dokonanych ustaleń. Przedmiotem sporu była ocena wykonania umowy zawartej w sprawie ... 174/10, a także roszczenia powodów zgłaszane w kolejnych pismach procesowych i na rozprawie poprzedzającej wydanie wyroku przez Sąd I instancji. Sąd Okręgowy uznał, że powodowie nie wykazali nieprawidłowego wykonania umowy przez pozwaną, która przedstawiła szereg dokumentów świadczących o wykonaniu umowy. Jedną z istotnych okoliczności stwierdzoną w czasie oględzin sądowych był brak zastoju wód opadowych na nieruchomości powodów. Skoro Sąd drugiej instancji uznał za konieczne powtórzenie tego dowodu lub jego uzupełnienie, to powinien to uczynić w ramach postępowania apelacyjnego. Jednocześnie trzeba zważyć, że konieczność powtórzenia tylko tego dowodu, w sytuacji kiedy postępowanie przed Sądem pierwszej instancji obejmowało cały szereg innych dowodów, nie oznaczała konieczności przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości, która mogłaby usprawiedliwić uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu pierwszej instancji na podstawie art. 386 § 4 k.p.c.

Uznając zatem za uzasadniony zarzut naruszenia art. 386 § 4 k.p.c. Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁵ § 1 w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c. uchylił zaskarżony wyrok, a orzeczenie o kosztach postępowania zażaleniowego pozostawił, zgodnie z art. 108 § 2 w zw. z art. 398²¹ i art. 394¹ § 3 k.p.c., Sądowi Okręgowemu w S.